

زخم توسعه نامتوازن

وحید عظیم‌نیا

دبیر گروه اقتصادی

در کشوری با این حجم از منابع طبیعی، ثروت‌های زیرزمینی، تنوع اقلیمی و نیروی انسانی مستعد، توسعه باید پدیده‌ای سراسری و عادلانه باشد اما واقعیت تلخ آن است که هنوز هم در جای‌جای ایران مان، آثار تبعیض، تمرکزگرایی و نابرابری در توزیع امکانات به چشم می‌خورد. این درد قدیمی، امروز دیگر فقط یک مسئله منطقه‌ای یا محلی نیست، بلکه به معضلی ملی بدل شده که عدالت اقتصادی را به

چالش کشیده‌است. نابرابری در توسعه، مفهومی فراتر از تفاوت میان شهر و روستاست. امروز، در دل همین شهرهای بزرگ، مناطق محرومی وجود دارد که سال‌ها از قافله پیشرفت عقب مانده‌اند. در مقابل، مناطقی هستند که با دریافت بخش عمده‌ای از بودجه‌های عمرانی، دولتی و رفاهی، رشد نامتوازی را تجربه کرده‌اند. این وضعیت، نه تنها مانع همبستگی ملی است، بلکه شکاف‌های اجتماعی، مهاجرت‌های اجباری، حاشیه‌نشینی و حتی کاهش سرمایه اجتماعی را به دنبال داشته است.

عدالت اقتصادی، حلقه مفقوده توسعه عدالت اقتصادی، به‌معنای توزیع منصفانه منابع، فرصت‌ها و درآمدها در سطح جامعه است. وقتی منابع عمدتاً در پایتخت یا چند کلانشهر متمرکز می‌شوند، نتیجه آن چیزی جز توسعه نابرابر، افزایش نرخ بیکاری در مناطق کمتربرخوردار و نهایتاً مهاجرت نیروی کار به مراکز توسعه‌یافته نیست. این چرخه معیوب، هم به بحران‌های اقتصادی در مناطق مبدأ دامن می‌زند و هم فشار مضاعفی به زیرساخت‌های مقصد وارد می‌کند. اگرچه سال‌هاست اسناد بالادستی، از جمله سیاست‌های کلی نظام و برنامه‌های توسعه پنج‌ساله، بر تحقق توسعه متوازن تأکید دارند، اما در عمل، ساختارهای اداری و سیاسی کشور به شکلی طراحی شده که تمرکز منابع و تصمیم‌گیری همچنان در تهران صورت می‌گیرد.

بودجه‌ریزی، سیاستگذاری و تبعیض ساختاری یکی از عوامل اصلی در ایجاد نابرابری‌های منطقه‌ای و ساختار بودجه‌ریزی در کشور است. متأسفانه توزیع اعتبارات به‌جای آنکه بر پایه شاخص‌های محرومیت، نرخ بیکاری یا توسعه‌یافتگی مناطق باشد، اغلب بر اساس نفوذ سیاسی، لابی‌گری یا فشارهای منطقه‌ای رقم می‌خورد، در نتیجه مناطق برخوردارتر که دسترسی بیشتری به منابع قدرت دارند، سهم بیشتری از بودجه ملی را جذب می‌کنند، از سوی دیگر نگاه غیرمتوازن به ظرفیت‌های بومی و مزیت‌های منطقه‌ای نیز باعث شده است توسعه، الگوی متعادل نباشد. در حالی که برخی استان‌ها از قابلیت‌های بی‌نظیری در کشاورزی، گردشگری، انرژی یا تجارت مرزی برخوردارند، به دلیل عدم توجه کافی و نبود زیرساخت مناسب، از این فرصت‌ها استفاده نمی‌شود.

یکی از اشتباهات رایج در برخورد با مناطق محروم، نگاه صرفاً حمایتی و نه توسعه‌محور به این مناطق است. سیاست‌هایی نظیر پرداخت یارانه مستقیم، اعطای وام‌های کم‌بهره یا پروژه‌های مقطعی، شاید بتواند موقتاً مشکلات معیشتی را کاهش دهد، اما راه‌حل اساسی نیست. مناطق محروم برای خروج از وضعیت فعلی، نیازمند توسعه پایدار، زیرساخت‌های اساسی و سرمایه‌گذاری در آموزش، سلامت، صنعت و فناوری هستند. سیاستگذاران باید درک کنند که «توسعه» یا «توزیع بسته معیشتی» متفاوت است. منطقه‌ای که مدرسه مناسب، جاده آسفالته، اینترنت پایدار و شغل مولد ندارد، نمی‌تواند به تنهایی مسیر پیشرفت را طی کند، حتی اگر حمایت‌های کوتاه‌مدت دریافت کند.

برخی مناطق کشورمان سال‌هاست با شاخص‌های پایین توسعه دست‌وپنجه نرم می‌کنند. این مناطق نه تنها در شاخص‌های رفاه اجتماعی، بلکه در زیرساخت‌های اولیه مانند آب، برق، بهداشت و آموزش نیز با کمبودهای فراوانی روبه‌رو هستند. این در حالی است که بسیاری از آنها منابع طبیعی غنی یا موقعیت ژواستراتژیک خاصی دارند.

سؤال این است: اگر توسعه قرار است عدالت‌محور باشد، چرا این مناطق هنوز در گیر محرومیت‌های اولیه هستند و اگر عدالت اقتصادی هدف نظام حکمرانی است، چرا سازوکار توزیع امکانات اینچنین نامتوازن عمل می‌کند؟ اکنون که دولت چهاردهم با شعار «عدالت و مردم‌سازی اقتصاد» بر سر کار آمده، انتظار می‌رود اصلاح جدی در روندهای پیشین ایجاد شود. یکی از مهم‌ترین انتظارات از دولت جدید، ارائه شاخص‌های دقیق و علمی برای بودجه‌ریزی منطقه‌ای است؛ شاخص‌هایی که براساس آن، استان‌های کمتر توسعه‌یافته سهم منصفانه‌ای از منابع ملی داشته باشند. علاوه بر این، دولت باید فرایند تصمیم‌گیری را به سطوح محلی و منطقه‌ای منتقل کند. واگذاری اختیارات بیشتر به شوراهای برنامه‌ریزی استان‌ها، استفاده از ظرفیت نخبگان بومی و همچنین تقویت دیپلماسی اقتصادی منطقه‌ای، می‌تواند نقش مهمی در توسعه متوازن ایفا کند.

مفهوم عدالت در نگاه اسلامی و انقلابی، چیزی فراتر از تساوی ظاهری است. عدالت، یعنی رسیدگی به محرومان، یعنی رساندن امکانات به جایی که کمترین سهم را داشته‌اند. اگر سیاست‌های کلان اقتصادی نتواند محرومیت را برطرف کند، به تعبیر مقام معظم رهبری، باید در آن سیاست‌ها تجدیدنظر کرد. عدالت اقتصادی نباید شعاری در اسناد و سخنرانی‌ها باقی بماند. این عدالت باید در سفره مردم مناطق محروم، در جاده خاکی روستاهای دورافتاده و در کلاس‌های درس بدون بخاری نمایان شود. این همان آزمونی است که دولت‌ها در برابر ملت باید از آن سربلند بیرون بیایند.

بخش خصوصی می‌تواند و باید نقشی کلیدی در توسعه متوازن ایفا کند. سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در مناطق کمتر توسعه‌یافته، به‌ویژه در حوزه‌هایی نظیر کشاورزی پیشرفته، گردشگری پایدار و صنایع کوچک، می‌تواند تحولی اساسی در اقتصاد محلی ایجاد کند، با این حال یکی از موانع جدی، نبود مشوق‌های اقتصادی و زیرساخت‌های حمایتی برای حضور فعالان اقتصادی در این مناطق است. در شرایطی که نرخ بازگشت سرمایه در برخی کلانشهرها بالاتر و امنیت سرمایه‌گذاری تضمین شده‌تر است، طبیعی است که سرمایه‌گذار رغبتی برای ورود به مناطق کمتربرخوردار نداشته باشد، بنابراین نقش دولت تنها به‌معنای اجرای پروژه‌های عمرانی نیست، بلکه ایجاد بستر مناسب برای مشارکت بخش خصوصی در توسعه مناطق محروم از طریق تضمین سودآوری، کاهش ریسک و تأمین امنیت سرمایه‌گذاری اهمیت ویژه‌ای دارد.

تجربه کشورهایی موفق در توسعه منطقه‌ای نشان می‌دهد تنها با پیوند میان بخش خصوصی، دولت و مردم بومی است که می‌توان مسیر توسعه‌ای پایانت و پایدار را طی کرد. این مشارکت سه‌جانبه باید در قالب برنامه‌ریزی شفاف، حمایت مالی، آموزش نیروی کار و تسهیل مجوزها نهادهی شود. اگر بخواهیم از فضای کلی‌گویی خارج شویم، کافی است نگاهی به نقشه توسعه‌استان‌هایپندازیم. استان‌هایی با وجود ظرفیت‌های عظیم طبیعی، فرهنگی و اقتصادی، همچنان در زمره استان‌های محروم قرار دارند. در نقطه مقابل، برخی مناطق با تمرکز بیش‌از حد منابع، صنایع و خدمات، توسعه‌ای فراتر از ظرفیت‌های زیست‌محیطی خود را تجربه کرده‌اند که خود به معضلاتی مانند آلودگی هوا، مهاجرت انبوه و رشد بی‌رویه شهرنشینی منجر شده‌است. تفاوت فاحش میان سطح زندگی، دسترسی به خدمات عمومی و شاخص‌های رفاه میان این مناطق، نه تنها از منظر عدالت اجتماعی قابل قبول نیست، بلکه به بلندمدت، ثبات اقتصادی و امنیت اجتماعی کشور را نیز تهدید خواهد کرد. باید پذیرفت که توسعه، تنها زمانی پایدار خواهد بود که همه ایران را دربرگیرد، نه فقط جزیره‌هایی از پیشرفت در دل دریایی از محرومیت. توسعه متوازن، مسیری است سخت اما ضروری. در ایران با جمعیت بیش از ۸۰ میلیون، شایسته‌است همه فرزنداناش در هر گوشه‌ای از کشور امکان رشد، شکوفایی و زندگی شرافتمندانه داشته باشند. امروز بیش از همیشه نیاز داریم توسعه، رنگ عدالت بگیرد و دل آن، ایرانی بالنده و متحد سر بر آورد.

گزارش

یاسمن علی‌آباد

اشتباهی که به قیمت نابودی نهضت ملی مسکن تمام می‌شود

یک کارشناس مسکن معتقد است: «نهضت ملی مسکن به‌عنوان یکی از پروژه‌های حیاتی در تأمین مسکن برای اقشار کم‌درآمد، باید در اولویت قرار گیرد. در صورتی که دولت همچنان به تخصیص نیاقت منابع مالی لازم ادامه دهد، این طرح در باتلاق مشکلات اجرایی و مالی گرفتار خواهد شد و در نهایت به شکست می‌انجامد. دولت به جای اینکه به دنبال منابعی پایدار و قابل اعتماد باشد، شاهدیم که تلاش‌هایش به سمت تصمیمات کوتاه‌مدت و غیرکاربردی رفته است.»

■ ■ ■

وزیر راه و شهرسازی در سخنان خود برخلاف وعده‌های حمایتی از نهضت ملی مسکن در روز رای اعتماد، از حمایت از این طرح شانه خالی و اعلام کرد دولت با محدودیت‌های جدی در تأمین منابع مالی و تخصیص اعتبارات بانکی مواجه است.

او همچنین اشاره کرد که مشکلات موجود در زمینه منابع مالی تنها مختص ایران نیست و یک چالش جهانی به شمار می‌رود.

این سخنان وزیر مسکن در شرایطی بیان شد که بسیاری از کارشناسان و پژوهشگران اقتصادی نسبت به تحقق نیاقت اهداف نهضت ملی مسکن به دلیل کمبود حمایت‌های مالی و اجرایی انتقاد دارند. در همین راستا، حسین درودیان، پژوهشگر اقتصادی در ارزیابی وضعیت نهضت ملی مسکن به انتقاد از کمبود حمایت‌ها از این پروژه‌ها پرداخت و بیان کرد: «اگرچه دولت وعده‌های زیادی برای اجرای نهضت ملی مسکن داده است، اما به‌دلایلی چون نبود تخصیص منابع مالی کافی و موانع اجرایی، این پروژه‌ها نتوانسته‌اند به‌طور مؤثر پیش روند و همچنان با مشکلات عمده‌ای روبه‌رو هستند. دولت باید در تأمین منابع مالی و همچنین حمایت‌های اجرایی از این طرح‌ها جدیت بیشتری به خرج دهد.»

■ نقد سیاست کنار گذاشتن حمایت‌ها از نهضت ملی مسکن

درودیان با اشاره به رویکرد اخیر دولت در کاهش

حمایت‌ها از نهضت ملی مسکن اظهار داشت: «نهضت ملی مسکن به عنوان یکی از پروژه‌های حیاتی در تأمین مسکن برای اقشار کم‌درآمد، باید در اولویت قرار گیرد. در صورتی که دولت همچنان به تخصیص نیاقت منابع مالی لازم پیش روند و همچنان با مشکلات عمده‌ای روبه‌رو هستند. دولت باید در تأمین منابع مالی و همچنین حمایت‌های اجرایی از این طرح‌ها جدیت بیشتری به خرج دهد.»

■ نقد سیاست کنار گذاشتن حمایت‌ها

از نهضت ملی مسکن درودیان با اشاره به رویکرد اخیر دولت در کاهش

رفاه‌دهشیری | جوان

فرآیندهای بدتر خواهد شد.»

وی ادامه داد: «در دولت، مسکن مقوله‌ای مهم است، طراحی پروژه‌های مسکن به مسئله‌ای پیچیده تبدیل شده است. باید ابتدا مشخص کنیم که چه

پروژه‌ای با چه مختصاتی در کجا قرار است اجرا شود. از این طرح تأکید کرد و گفت: «حمایت‌کردن مالی و اجرایی دولت از نهضت ملی مسکن، باعث به‌وجود آمدن مشکلات گسترده‌ای شده است. از طرفی دیگر، فشارهای اجتماعی ناشی از کمبود مسکن، خود به چالش‌های جدی برای دولت تبدیل شده است. اگر دولت نتواند منابع مالی کافی برای پیشبرد این طرح تأمین کند، وضعیت مسکن در کشور به طور

دنبال منابعی پایدار و قابل اعتماد باشد، شاهدیم که تلاش‌هایش به سمت تصمیمات کوتاه‌مدت و غیرکاربردی رفته است.»

■ تأمین مسکن وظیفه‌ای حاکمیتی است

درودیان در ادامه بر لزوم حمایت‌های جدی دولت از این طرح تأکید کرد و گفت: «حمایت‌کردن مالی و اجرایی دولت از نهضت ملی مسکن، باعث به‌وجود آمدن مشکلات گسترده‌ای شده است. از طرفی دیگر، فشارهای اجتماعی ناشی از کمبود مسکن، خود به چالش‌های جدی برای دولت تبدیل شده است. اگر دولت نتواند منابع مالی کافی برای پیشبرد این طرح تأمین کند، وضعیت مسکن در کشور به طور

به همت مهندسان قرارگاه سازندگی خاتم‌الانبیا

یکی از گره‌های ترافیکی شیراز گشوده شد

زیرگذر نیمه‌مسقف «گویم» با حدود دو کیلومتر طول در شمال غرب شیراز، نه تنها گره کور ترافیکی این کلانشهر را گشود، بلکه با بهره‌گیری از فناوری پیشرفته دیوار دیافراگمی برای نخستین‌بار در ایران، نام کشورمان را بر قله‌های مهندسی جهانی نشاند. این پروژه که در کمتر از دو سال به همت مهندسان ایرانی و قرارگاه سازندگی خاتم‌الانبیا به سرانجام رسید، نمادی از خود کفایی، اراده ملی و آینده‌ای روشن برای زیرساخت‌های ایران است.

افتتاح زیرگذر گویم، فراتر از یک پروژه عمرانی، نشانه‌ای از بلوغ تکنولوژیک ایران است. اجرای فناوری دیوار دیافراگمی که پیش‌تر وابسته به تجهیزات خارجی بود، برای اولین‌بار به‌صورت کاملاً بومی پیاده‌سازی و در ساخت سازه‌های عمیق و مقاوم کاربرد دار، امکان اجرای پروژه در شرایط پیچیده زمین‌شناختی را فراهم کرد.

محمد رستمی، مدیرعامل هلدینگ تخصصی نیروی قرارگاه خاتم‌الانبیا در گفت‌وگوی اختصاصی با «جوان» این دستاورد را «نقطه عطفی در خودباوری ملی» توصیف کرد و گفت: «ایران دیگر فقط مصرف‌کننده فناوری نیست، ما اکنون تولیدکننده‌ای در کلاس جهانی هستیم.»

این پروژه که با چالش‌هایی نظیر نبود نقشه‌های

تجاری، نشان‌دهنده توجه به نیازهای انسانی در کنار مهندسی پیشرفته است.

رستمی تأکید کرد: «ما طرحی اجرا کردیم که نه تنها گره ترافیکی را باز کرد، بلکه به کسب‌وکارهای محلی آسپبی نرساند.»

از منظر بصری، نمای زیرگذر نیز یک شاهکار است. نماهای الیاف شیشه‌ای که در ابتدا قرار بود از خارج وارد شوند، به همت مهندسان ایرانی با کیفیت بالاتر و وزن کمتر به‌صورت بومی تولید شد. این دستاورد، گامی بزرگ در عبور از وابستگی به واردات و ورود به قلمرو طراحی مستقل محسوب می‌شود. زیرگذر گویم، فراتر از حل مشکل ترافیک شیراز، یک شاهراه استراتژیک است که شمال غرب این کلانشهر را به استان‌های کهنگیلو و بویراحمد و اصفهان متصل می‌کند.

این اتصال، مسیرهای گردشگری، تجاری و فرهنگی را در یک نقطه گره زده و به قلب تپنده توسعه منطقه‌ای تبدیل شده است.

کاهش زمان سفر، ایمنی بالاتر و مصرف سوخت کمتر، از دیگر مزایای این پروژه است که تأثیرات آن در اقتصاد محلی و ملی به‌زودی آشکار خواهد شد. اجرای این پروژه در شرایط سخت جغرافیایی و اقلیمی، نمادی از اراده مهندسان ایرانی است.

با مشارکت مستقیم بیش از ۲۸۰ نفر و اشتغال‌زایی

درد و بیان: نهضت ملی مسکن به عنوان یکی از پروژه‌های حیاتی در تأمین مسکن برای اقشار کم‌درآمد، باید در اولویت قرار گیرد. در صورتی که دولت همچنان به تخصیص نیاقت منابع مالی لازم ادامه دهد، این طرح در باتلاق مشکلات اجرایی و مالی گرفتار خواهد شد و در نهایت به شکست می‌انجامد. کمبود منابع مالی و حمایت‌های اجرایی از بزرگ‌ترین موانع پیشرفت نهضت ملی مسکن است

و مختصات پروژه‌ها بیشتر یک کار حاکمیتی است که دولت باید مسئولیت آن را بر عهده بگیرد. دولت باید تصمیم بگیرد که این پروژه‌ها کجا اجرا شود و پس از آن اجرای آن را به شرکتهای پیمانکاری و فنی-مهندسی واگذار کند.»

■ دولت باید توجه ویژه‌ای به نهضت ملی مسکن داشته باشد

دردیان در پایان گفت: «اگر طراحی پروژه‌ها به درستی انجام و بحث‌های توسعه شهری به‌خوبی تعریف شود، نیازی به وابستگی زیاد به منابع بانکی و عمومی نخواهیم داشت. به هر حال دولت باید نقش خود را در زمینه تخصیص زمین و منابع ایفا و بدون وابستگی به طور مؤثر در زمینه مسکن اقدام کند، البته محدودیت‌های قانونی و منابع مالی وجود دارد که می‌تواند تأثیرگذار باشد، اما باید توجه داشت که اگر پروژه‌ها به‌طور صحیح طراحی شوند، می‌توانند از وابستگی به منابع بانکی بکاهند، در نتیجه به‌طور مؤثری به رفع مشکلات مسکن کمک کنند.»

غیرمستقیم برای ۵۰۰ نفر، زیرگذر گویم نه تنها یک دستاورد فنی، بلکه یک پروژه اجتماعی و اقتصادی است. رستمی در این باره گفت: «ما با همان دانشی که در پروژه‌های ملی و فراملی به دست آوردیم، این شاهراه را ساختیم. صدای خرج‌خرج دیوارها، نوای استقلال بود.»

زیرگذر گویم، الگویی جهانی از مهندسی بومی ارائه داده است. فناوری دیوار دیافراگمی که در کشورهای پیشرفته برای پروژه‌های پیچیده استفاده می‌شود، حالا در ایران بومی‌سازی شده است و می‌تواند به کشورهای منطقه صادر شود. این دستاورد، ایران را به پیشواز دیپلماسی مهندسی در منطقه تبدیل کرده و نشان‌دهنده ظرفیت کشور برای رقابت در بازارهای جهانی است.

■ مشخصات پروژه

– **طول پروژه:** حدود دو کیلومتر
– **فناوری ویژه:** دیوار دیافراگمی، برای اولین‌بار در ایران
– **مدت اجرا:** کمتر از دو سال (ز کورد سرعت)
– **مزایا:** کاهش ترافیک، ایمنی بالا، مصرف سوخت کمتر

– **نما:** بومی‌سازی الیاف شیشه‌ای با کیفیت جهانی
– **اشتغال:** مشارکت ۲۸۰ نفر مستقیم، ۵۰۰ نفر غیرمستقیم
– **فناوی اجرا:** دمای زیر صفر و زمین‌شناسی پیچیده
– **حفاظت از مشاغل:** عدم آسیب به کسب‌وکارهای محلی

وزارت نیرو

شرکت آب و فاضلاب استان آذربایجان شرقی

آگهی مناقصه عمومی

شماره های ۳۳ سال ۱۴۰۴

شرکت آب و فاضلاب استان آذربایجان شرقی در نظر دارد عملیات مربوط به موضوعات مندرج در جدول زیر را:

ردیف	شماره فراخوان	موضوع مناقصه و شماره مندرج در سامانه تدارکات الکترونیکی دولت	مبلغ سپرده تضمین شرکت در مناقصه (ریال)	مدت اجرای کار (ماه)	مبلغ برآورد اولیه (ریال)
۱	۳۳	برون سیاری امور مشترکین روستاهای تحت پوشش مناطق اهر و ورزقان (منطقه ۱۴ استان) به شماره ۰۰۰۱۴۰۳۰۰۰۱۴۰۴ مورخ ۱۴۰۴/۲/۱	۱,۹۳۳,۳۴۰,۱۰۰	۱۲	۳۸,۶۶۶,۸۰۲,۰۰۰

از محل اعتبارات غیرعمرانی و از طریق مناقصه (عمومی) در سامانه تدارکات الکترونیکی دولت به پیمانکار دارای واجد شرایط و دارای رتبه آ یا تا سیاسات و تجهیزات با دارای صلاحیت بهره برداری از شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور و یا حائز شرایط واگذار نماید. کلیه مراحل مناقصه از طریق سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد) به آدرس www.setadiran.ir انجام خواهد شد، بدیهی است هزینه آگهی از برنده مناقصه اخذ خواهد شد.

الف) به پیشنهادهای فاقد امضاء، مشروط، مخدوش، مطلقاً ترتیب اثر داده نخواهد شد.

ب) سایر اطلاعات و جزئیات مربوطه در اسناد مناقصه مندرج است.

ج) پیشنهاد دهنده مکلف است معادل مبلغ سپرده، تضمین های معتبر تسلیم یا مبلغ مذکور را به حساب بانکی شرکت واریز و حسب مفاد اسناد مناقصه ضمانت نامه یا رسید واریز وجه را به صورت اصل در وقت مقرر در اسناد به کارفرما تسلیم نماید، به پیشنهادهای فاقد سپرده، سپرده های مخدوش، سپرده های کمتر از میزان مقرر، چک و نظایر آن ترتیب اثر داده نخواهد شد.

مهلت فروش اسناد از تاریخ لغت آگهی لغت ۱۹ مورخ ۱۴۰۴/۲/۹

آخرین مهلت تسلیم پیشنهادات در سامانه ستاد ایران ساعت ۸ صبح مورخ ۱۴۰۴/۲/۲۱

زمان و تاریخ بازگشایی پیشنهادات در سامانه ستاد ایران ساعت ۱۰ صبح مورخ ۱۴۰۴/۲/۲۱

سایت www.abfaazarbaijan.ir

نشانه آگهی: ۱۹۱۷۵۵۶

شرکت آب و فاضلاب استان آذربایجان شرقی